

Recenzja pracy doktorskiej mgr Malwiny Kotz

Warszawa, dnia 30.10.2024 r.

Dotyczy

Decyzji Rady Dyscypliny Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu w sprawie powierzenia mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim Pani mgr Malwiny Kotz w dziedzinie: sztuki muzyczne, w dyscyplinie artystycznej: instrumentalistyka.

Temat pracy doktorskiej:

Witold Maliszewski - twórca niesłusznie zapomniany. Czynniki historyczne i osobiste kształtujące język kompozytorski Maliszewskiego na przykładzie partii skrzypiec w wybranych dziełach.

Zlecniodawca opinii

Rada Dyscypliny Sztuki Muzyczne im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu zgodnie z uchwałą nr 42/2024 z dnia 27 września 2024 r.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca Pani mgr Malwiny Kotz pt.: *Witold Maliszewski- twórca niesłusznie zapomniany. Czynniki historyczne i osobiste kształtujące język kompozytorski Maliszewskiego na przykładzie partii skrzypiec w wybranych dziełach* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym, opisu dzieła oraz suplementu zawierającego materiały nutowe.

Dzieło artystyczne obejmuje prezentację następujących utworów:

Witold Maliszewski- Sonata na skrzypce i fortepian op. 1

Witold Maliszewski- Kwintet na dwoje skrzypiec, altówkę i dwie wiolonczele op. 3
(transkrypcja partii II wiolonczeli na kontrabas - Paweł Jabłczyński)

Wykonawcami są:

Malwina Kotz - skrzypce

Katarzyna Kluczewska - fortepian

Karol Kamiński - II skrzypce
Wiktor Rudzik - altówka
Sylwia Matuszyńska - wiolonczela
Paweł Jabłczyński - kontrabas

Nagranie zrealizowano w sali koncertowej Filharmonii Opolskiej im. Józefa Elsnera (21-23.07.2020) oraz w sali koncertowej Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu (24-26.06.2020)

Ocena dzieła artystycznego

Dzieło artystyczne przedstawione przez mgr Malwinę Kotz to nagranie dwóch utworów Witolda Maliszewskiego: *Sonaty na skrzypce i fortepian* oraz *Kwintetu smyczkowego* prezentowanego w wyjątkowym ujęciu – po transkrypcji partii drugiej wiolonczeli na kontrabas według opracowania dr. hab. Pawła Jabłczyńskiego.

Doktorantka prezentuje wszystkie dzieła w nienaganny i przemyślany sposób. Grę Malwiny Kotz cechuje precyzja intonacyjna, selektywność brzmienia, wycucie czasu. Jestem pod wrażeniem płynności prowadzenia frazy nawet w najtrudniejszych wykonawczo fragmentach.

W nagraniu *Sonaty na skrzypce i fortepian* słysząc niestety pewnego rodzaju nienaturalność brzmienia. Nie jest to zarzut do Doktorantki, a raczej do realizatorów dźwięku. Zarówno barwa skrzypiec jak i fortepianu jest spłaszczona, pozbawiona jakiegokolwiek pogłosu czy wybrzmienia. Nie wiem czy jest to wynik ustawienia mikrofonów, ale słyszę również dysproporcję między skrzypcami a fortepianem. W moim odczuciu skrzypiec na nagraniu mogłoby być proporcjonalnie więcej. Analizując samo brzmienie skrzypiec, zauważam tu również pewną nierówność – górne rejestry, zwłaszcza struna E – brzmią pięknie i srebrzyście. Dolne rejestry są w odsłuchu matowe i słabiej słyszalne – realizatorsko niezaopiekowane. Myślę, że efektem tego „ustawienia” przez reżyserów jest też zunifikowanie dynamiczne. Różnice dynamiczne są prawie niezauważalne. W części trzeciej w wariacji VII brak jakiegokolwiek pogłosu bardzo niekorzystnie wpływa na brzmienie akordów – dźwięk kończy się, po prostu urywa, co zupełnie akordom nie pomaga.

Pokusiłam się o kilka drobnych spostrzeżeń odnośnie warstwy interpretacyjnej. W *Sonacie* w kilku miejscach, w których w partyturze widnieje oznaczenie *forte*, brakuje mi pełnego brzmienia i utrzymania dźwięku. W części trzeciej w wariacji III chciałabym usłyszeć dłuższą frazę z wyobrażeniem „szerokiego horyzontu”. W wariacji VI brakuje mi nasycenia w ósemkach, które można by osiągnąć dodając odrobinę vibracji również na drobnych wartościach rytmicznych.

Nagrania *Kwintetu* posłuchałam z wielką przyjemnością. Pomimo że sala koncertowa Akademii Muzycznej we Wrocławiu jest prawdopodobnie bardziej wymagającą akustycznie przestrzenią niż sala koncertowa Filharmonii Opolskiej, to dobre ustawienie mikrofonów sprawiło, że instrumenty brzmią naturalnie i spójnie. Na

uwagę zasługuje współpraca kameralna muzyków – dopracowanie artykulacyjne, dynamiczne, narracyjne. Poza drobnymi nieścisłościami intonacyjnymi nagranie prezentuje wysoki poziom i ukazuje *Kwintet* Maliszewskiego w najlepszy sposób.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Część opisowa pracy składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia oraz streszczenia. We wstępie Autorka opisuje swoje pierwsze spotkanie z muzyką Witolda Maliszewskiego i nakreśla cele tej dysertacji, a także wyjaśnia powody i impulsy do jej napisania. W rozdziale pierwszym mgr Malwina Kotz w niezwykle przejrzysty sposób przeprowadza nas przez historię Polski na tle wydarzeń europejskich w latach 1791-1873. Mogłoby się zdawać, że nie ma to bezpośredniego związku z tematem pracy, ale tabela zestawiająca historię Polski z historią Europy oraz wydarzeniami z historii muzyki polskiej i europejskiej jest tu niezbędna, by spróbować zrozumieć świat i czas, w którym kompozytor się urodził i tworzył. W kolejnych akapitach dowiedziałam się wielu ciekawych szczegółów dotyczących rodziny kompozytora. Następnie Autorka przywołała określenie *unsung composers*, odnosząc się również do pozostałych polskich kompozytorów tego samego okresu.

Rozdział pierwszy świadczy o bardzo wnikliwym i solidnym przygotowaniu mgr Malwiny Kotz do pisania niniejszej pracy naukowej. To nie tylko zbadanie historii i rozrysowanie osi czasu, ale również znajomość i wprawne posługiwanie się przez Autorkę przykładami z literatury i muzyki.

Rozdział drugi jest szczegółowym opisem życia Witolda Maliszewskiego. Rozpoczyna się od dnia narodzin, przechodzi przez trudne dzieciństwo bez ojca, następnie przez edukację i naukę gry na instrumentach. Oprócz informacji dotyczących studiów kompozytorskich, z niniejszej pracy po raz pierwszy dowiedziałam się, iż Witold Maliszewski studiował również matematykę, a później medycynę, uzyskując dyplom Wojskowej Akademii Medycznej. Kolejne podrozdziały opisują szczegółowo pobyty Maliszewskiego w Petersburgu, Odessie oraz w Polsce. Ukazują Kompozytora jako człowieka-orkiestrę: kompozytora, pedagoga wykładającego kompozycję, fugę, kontrapunkt, harmonię, formy muzyczne, dyrygenta prowadzącego akademicką orkiestrę, dyrektora Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego, pomysłodawcę i organizatora pierwszego Międzynarodowego Konkursu im. Fryderyka Chopina. Autorka opisuje też trudności jakie napotkał na swojej drodze Maliszewski – śmierć córki, a potem dynamicznie zmieniającą się sytuację polityczną, która zmuszała kompozytora do podróży i przeprowadzek. Kolejne ustępy są próbą osobistego nakreślenia obrazu Maliszewskiego jako człowieka – Autorka cytuje Witolda Lutosławskiego, wychowanka Maliszewskiego, który swojego profesora określa mianem „kryształowego charakteru”.

Mgr Malwina Kotz oprócz przywołania wielu cytatów pomagających wyobrazić sobie, jak wyjątkowym i charyzmatycznym człowiekiem musiał być Maliszewski, zadała sobie jeszcze wiele trudu, by odnaleźć informacje o potomkach kompozytora.

Rozdział trzeci poświęcony jest analizie formalnej i problemom technicznym w *Sonacie na skrzypce i fortepian* op. 1 Witolda Maliszewskiego. Autorka wnikliwie analizuje dzieło, zagadnienia interpretacyjne, proponuje smyczkowanie oraz aplikaturę, nawiązując przy tym do istniejących już nagrań tego utworu. To, co bardzo ujęło mnie w części opisowej dzieła, to ciągła refleksja dotycząca technicznych aspektów wykonania. Świadczy to o dużej dojrzałości Autorki, potrzebie poszukiwań coraz ciekawszych rozwiązań muzycznych i nieustannej chęci samodoskonalenia się. W analizie *Sonaty* pojawiają się bardzo poetyckie i w moim odczuciu trafne porównania poszczególnych fraz do: „młodości pełnej entuzjazmu, burzliwości i uniesień” lub do „opowieści o życiu człowieka znajdującego się u jego schyłku”. Przywołane obrazy wpływają istotnie na interpretację utworu. Nie są swobodną fantazją Autorki, ale Jej spójną koncepcją artystyczną, opartą na głębokiej analizie dzieła oraz życia kompozytora.

Rozdział czwarty poświęcony jest analizie formalnej, problemom technicznym, wskazówkom interpretacyjnym, propozycjom smyczkowania oraz aplikatury w *Kwintecie smyczkowym* op. 3 Witolda Maliszewskiego. Autorka zaznacza wyjątkowość tej wersji i wykonania utworu, która wynika z modyfikacji w postaci zastąpienia jednej z wiolonczel kontrabasem. W toku analizy mgr Malwina Kotz dokonuje ciekawych porównań i zestawień poszczególnych fragmentów z innymi kompozycjami np. *Koncertem skrzypcowym* J. Sibeliusa czy *Kwartetem smyczkowym d-moll* op. 76 nr 2 J. Haydna. Autorka odnajduje też w *Kwintecie* autocytaty Maliszewskiego pochodzące między innymi z jego *Sonaty skrzypcowej*. Spodobał mi się opis procesu uczenia się części czwartej kwartetu, który przy stopniowym wprowadzeniu coraz szybszego tempa zaowocował u Doktorantki zmianami w aplikaturze.

Oprócz bezdyskusyjnych walorów naukowych, należy docenić znakomitą polszczyznę tej dysertacji oraz estetykę jej edycji. Oprawa pracy dobrana jest kolorystycznie do teczki zawierającej pozostałą dokumentację oraz suplement z materiałami nutowymi. Mogłoby się wydawać, że to nieistotny szczegół, jednak potwierdza to moje przekonanie o tym, że omawiana praca jest przygotowana i przemyślana w każdym najdrobniejszym elemencie. Sprawia to, że czyta się ją nie tylko dobrze, ale też przyjemnie, obcując z czymś pięknym.

W zakończeniu Autorka przywołuje swoje obawy z początków pisania pracy związane z bardzo ograniczoną bibliografią dotyczącą Witolda Maliszewskiego. Tym bardziej doceniam cierpliwość i czas poświęcony na wnikliwe badania Doktorantki, gdyż praca ta maluje bogaty, wielokontekstowy obraz kompozytora.

KONKLUZJA

Praca mgr Malwiny Kotz pt.: *Witold Maliszewski – twórca niesłusznie zapomniany. Czynniki historyczne i osobiste kształtujące język kompozytorski Maliszewskiego na przykładzie partii skrzypiec w wybranych dziełach* stanowi oryginalne osiągnięcie artystyczne i niewątpliwie przyczynia się do rozwoju dyscypliny sztuki muzycznej – Instrumentalistyki.

Nagrana *Sonata* oraz *Kwintet smyczkowy* Witolda Maliszewskiego ukazują mgr Malwinę Kotz jako świadomego i dojrzałego muzyka, a opis dzieła artystycznego potwierdza, że jest Ona wszechstronną artystką.

Oceniając całość pracy – zarówno dzieło artystyczne jak i opis dzieła – można z satysfakcją stwierdzić, że Doktorantka spełniła warunki art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003r o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Pracę doktorską mgr Malwiny Kotz przyjmuję.

Warszawa, 30.10.2024r.

Małgorzata Machowska